

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicantium Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melanchthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melanchthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

I. Conuentus Smalcald. Protestantium, Concilium Pontific. recusantium,
cu[m] summa colloquij habiti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1536. & 37.
Lut. in quo
fundamen-
tū suæ vo-
cationis
posuerit.
Controuer-
sia Tubin-
gensis per
viam iuris
expedita.

fundamentum ponit missionis ad prædican-
dum Euangelium, id à Luthero haussisse vi-
detur, qui non in ordinatione vel consecra-
tione ad sacerdotium, quā à diabolo persua-
sus exhibilauit velut ethnicam, sed in gradu
doctoratus à Carlostadio suscepto, vocatio-
nis suæ basin constituit. Cæterum ad contro-
uersiam Tubingēsium quod attinet, ea post-
modum velut per viam iuris expedita fuit,
atque hoc actum, vt Cancellario, postquam
requisitus esset, officium nō exequente, alius
quidam autoritate Principis ordinariā sub-
stitueretur.

CAPVT XII.

- I. *Conuentus Smalcald. Protestantium, Conci-
lium Pontific. recusantium, cū summa col-
loquij ibidem habiti.*
- II. *Summula doctrinæ Protestantium à Luthe-
ro concepta, cum sententia Mel. de iuris-
dict. Episcop.*
- III. *Hæresis Antinomorum.*
- IV. *Mollities reprehensa & astronomiæ iudicia-
riæ studium Melanchthonis, à Sadoletto in-
dignantibus Lutheran. salutari.*
- V. *Historia Lemnij Poetæ, sub magistratu Aca-
demico Melanchthonis VVittenbergam re-
linquere cogitantis.*

I.

Anno 1537.
Cōuentus
Protestan-
tiū Smal-
caldiæ.
Camer pag.
197. & seq.

ANNO sequente 1537. Protestantes Smal-
caldiæ conuenerunt, adductis secū, aut
vocatis magno numero cōcionatoribus, sci-
licet, vt eodē loco Comitia simul & synodū
habe-

haberent. Paulus Tertius Pōtifex Romanus ANNO
 Mantuę Conciliū indixerat, ad quod Luthe- 1537.
 rani quoq; non modo per Pontificem ipsum,
 sed & per Cæsarem erant vocati. Fuit igitur
 hic cōuentus eam ob causam indictus maxi-
 mē, vt quid Pontifici respondendum esset, &
 Cæsari ad concilium vocantibus, communi-
 catis inter se cōsilijs statuerent: tum vt Con-
 cionatores, institutā de fidei capitibus accu-
 ratā collatione, domesticis dissidijs adhibe-
 rent remedium, & quibus in rebus aduersarijs
 cedendum esset, quibus non esset cedendum
 deliberarent.

Causæ con-
 uentus.
Sicid. lib. II.

Vbi ad rem ventum est, eum finem habuit
 cōsultatio Principum, vt Concilium hoc in-
 dictum à Pontifice simpliciter recusarent:
 A Cæsare verò, dicerent, postulandum, vt is
 liberam indici synodum in Germaniā cura-
 ret. Concionatores verò, quos frequentes ad
 habendā synodū Principes euocarant, sopiē-
 dis dissidijs vix ausi fuerūt admouere manū.
 Metuebant scilicet, ne si pressi cōtrectarent
 subcutaneum hulus illud, malum incrudescer-
 et, & dissidia per actionē hanc disceptan-
 tium feruore, velut incendium flatu, vel oleo
 infuso caminus grauius accēderētur. Actio-
 nis vniuersæ summam, Melanchthon in epi-
 stolā quadam descripsit; ex quā visum fuit
 inserere, quæ ad hanc rem faciunt: Cum sci-
 rem, inquit, conuentum indictum esse, vt
 Principes de synodo deliberarent, nos de
 doctrinā colloqueremur; Veni huc animo

Concilium
 Pontificum
 simpliciter
 recusant.

Summa
 Actionis
 Smalcaldie
*In epist. ad
 Cam. f. 279.*

ANNO
1536.

mirificè anxio. Nam qualia Principum consilia futura essent, præuidebam. Et, si certamen acrius existeret inter Theologos, discordias videbam futuras horribiliores. Non enim ignoro, quo propendeant animi certorum, & quibus suam fabulam finguli saltent. Venerunt huc Lutherus, Pomeranus, Spalatinus, Osiander, Vitus, Urbanus Regius, Ambsdorffius. Nam reliquos nomine nihil attinet. Ex ijs, qui dissentire à nostris putantur, nemo adfuit, præter Blarerum & Bucerum. Duæ autem causæ fuerunt instituti congressus Theologici: Altera, ut de doctrinâ, fieret collatio non futilis, sed accurata, ut tollerentur dissidia, & cõsentiens doctrina & explicata in nostris Ecclesijs extaret. Altera, ut deliberaretur, qui articuli ad extremum defendendi sint ac retinendi, & anteponendi communi tranquillitati, & omnibus rebus humanis; qui concedendi Pontifici χ τῷ ἐκκλησιαστικῷ πολιτεύματι propter pacem, & ad communem Ecclesiæ concordiam restituendam, si res ad moderationem aliquam deduceretur. Honestissimum certè consilium institutæ vtriusque disputationis, & ortum de multis nostris querelis & sermonibus: Sed neutra processit. Primum de rebus concedendis nullam prorsus volebant fieri mentionem indocti & vehementiores. Aiunt ob futuram nobis nunc in ipsâ ϵ πιτάσει fabulæ inconstantiae opinionem, non solum apud alios, sed & iam apud no-

nostros : futurum etiam , vt cedentibus ANNO
 Cæsar acrius instet. Hæc pariunt suspi- 1536.
 ciones bonis & moderatis multiples, & “
 sollicitudines augent. Deinde, ne doctri- “
 na accuratè conferretur, nominatim peti- “
 tum est ; ne certamen aliquot augetet “
 discordias, & fœderis distractionem affer- “
 ret. Vidi hæc pericula impendere, prius- “
 quam huc veniremus ; ac monui no- “
 stros : Sed erant pleni bonæ spei. Proin- “
 de hic ne nihil ageremus , ac planè κῶρα “
 πρόσωπα essemus , iussi sumus compone- “
 re aliquid de Petri, seu Pontificis Roma- “
 ni primatu , de potestate & iurisdictione “
 ne Episcoporum. Hæc scripsi mediocri- “
 ter & exhibui. Iussi sumus *παρρησιασ* per- “
 currere articulos confessionis , & audire, “
 ecquis dissentiat in aliquo articulo, aut im- “
 probet aliquid : Ac Principes disertè te- “
 stati sunt , se formulam concordiaë con- “
 seruaturos. Fuit breue colloquium *περὶ* “
τῶν μυστηρίων dixit Bucerus clarè & pla- “
 nè ; affirmans præsentiam Christi , satis- “
 fecit nostris omnibus , etiam ijs qui sunt “
 duriores. Blarerus generalia sic satis, ad- “
 esse Christum. Postea quædam addit am- “
 bigua. Osiander vrgebat eum paulò a- “
 crius : Sed quia nolebamus excitari cer- “
 tamen vehementius , interpellauì dispu- “
 tantem. Ita discessum est, vt inter cæteros “
 omnes consensus constitutus sit ; hic verò “
 (Blarerus) non repugnare videretur. “

ANNO
1537.

Scio hæc esse infirma; sed aliud agi hoc tem-
 pore non potuit; præsertim absente Luthe-
 ro, qui doloribus calculi acerrimis conflicta-
 batur. Hæc fuit *καταστροφή* congressus τῶν
μυσάγωγῶν. Principes deliberarunt, An Sy-
 nodus præcisè recusanda sit, an verò promit-
 tendum, nos missuros esse nostram legatio-
 nem; sed non concessuros iudicium Pontifi-
 ciæ parti, verū petituros, vt Regum & Mo-
 nacharū autoritate delecti homines idonei,
 cognoscerent has cōtrouerfias. Hæc fuit ma-
 gna & difficilis deliberatio. Nostra sententia
 semper fuit, ne simpliciter recusaretur syno-
 dus: Quia etiam si Papæ non liceat esse iudi-
 cem, habet tamen ius indicendæ synodi: De-
 inde iudicium constitui à synodo debet. Sed
 homines acutiores disputabant, has meas ra-
 tiones argutas quidem esse & veras, sed inu-
 tiles. Eam esse tyrānidem Pontificis, vt post-
 quam cōsensissemus, nos venturos esse in sy-
 nodū, interpretaturi essent, nos etiam Pon-
 tifici tribuere iudicandi autoritatem. Vidi
 aliquid periculi esse in meâ sententiâ, etiam-
 si erat honestior; sed vicit altera sententia,
 re diu multumque disputatâ, vt hæc fatalia
 mihi videantur. Periculum esse video in-
 gentis motus, nisi Deus succurrerit. Quan-
 quam sæpè dixi, rectissimè eos tantum
 hac recusatione vti, si nolint quædam mo-
 derari, & concedere aliquid τῷ *ἱερατικῶν*
τάγματι. Illud mihi acerbissimum est, vi-
 dere hæsuram ad posteros discordiam æter-
 nam:

nam : Et hæc fortassis barbariem horribi-
lem, & vastitatem in hac natione omnium
artium & officiorum ciuiliū adferet. Ha-
ctenus Melanchthonis verba recensui ex lit-
teris, quas, cum Smalcaldiæ adhuc esset ad
Camerarium scripsit Calend. Martij.

Quo eodem die, & alias quasdam dedit ad
eundem Camerarium, in quibus eadem
ferè, sed breuius narrat : Venimus huc,
inquit, vt de doctrina colloqueremur : sed
id impediit partim Lutheri valetudo, quem
hic atrociter afflixit calculus, partim cer-
torum hominum timiditas, qui accuratam
disputationem prohibebant, ne discordiæ
inflammarentur. Itaq; admodum *παρεργως*
contulimus, de doctrina Blarerus modera-
tam dixit sententiam *πρὸς τῶν μυστηρίων*, nec
tamen satis explicatam. Nolui certamen
acrius excitari, præsertim absente Luthe-
ro. De Synodo dixerunt illiterati *φορ-
κὰς* sententiās : præcisè recusant; cùm nos
toto semestre contrarium suaserimus, at-
que hic etiam reclamauerimus. Hæc Me-
lanchthon ex Synodo Smalcaldensi : In
qua ne de sopiendis Lutheranorum dissidijs
ageretur, aut iusta fieret sententiarum col-
latio, metus grauioris discordiæ nouorum-
que motuum impediuit. Itaque valde *πα-
ρεργως*, vt loquitur Melanchthon, vel obiter
modo fuit actum de dogmatibus; imò prohi-
bitum, ne qua fieret exactior de religione
disceptatio.

ANNO

1537.

“

Eiusdem
Colloquij
summa
breuior.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

ANNO

1537.

II.

Luth. de-
mandatur
polianda
summa
doctrinae
suae, Con-
cilio offe-
renda.

Melancht.
de primatu
& iurisdic-
tione pō-
tif.

Augustanae
Confessio-
ni subscri-
bunt.

Luth. de-
creta quae-
dam effin-
git.

Melancht.
limitatio.

Interim ne frustra conuenisse viderentur tot ecclesiae Lutheranae proceres, Luthero mandatum fuit, vt breuem doctrinae summam scriberet, Concilio Mantuano nomine Protestantium offerendam. Deinde Melanchthoni hoc oneris impositum, vt de primatu Romani Pontificis, & episcoporum iurisdictione quaedam commentaretur. Demum & Augustana confessio cum Apologia perfunctorie relecta potius quam accurate recensita fuit, quaesitumque an esset in ea quicquam, quod cuiquam displiceret? Cumque se, dicerent qui praesentes erant, omnia probare, subscriptis nominibus famam publici consensus excitarunt: quanquam erant e numero subscribentium, qui Zvinglianisimam fouebant animo: Nec ipsi Lutherani satis inter se mutuo cohaerebant, tametsi consensum subscriptione testabantur: Nimirum vt ita facerent, commune periculum, & publicus rerum status postulabat. Iam & Lutherus, vt pareret mandato principum, articulos quosdam conscripsit, antequam morbo fuit oppressus, quos velut decreta synodi Smalcaldicae concionatores omnes quadraginta numero vel paulo plures, Zvinglianis tamen exceptis, approbarunt.

Inter eos vero, qui subscripserunt nomina, septimus in ordine fuit Melanchthon, qui solus omnium limitationem quandam adiecit de Pontifice Romano in hunc modum:

dum;